

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Lausuntopyyntöne 16.6.2025 VN/13139/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta.

2. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamisesta?

Kyllä

3. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 2:

THL pitää tarkoituksenmukaisena, että vähimmäispalkkiota korotetaan. Omaishoidon palkkion nosto on oikean suuntainen toimi, sillä jo alimassa palkkioluokassa omaishoitajan on sitouduttava hoitoon ja huolenpitoon useita kertoja päivässä. Palkkion korotusta voidaan pitää perusteltuna.

Kansallisen omaishoidon kehittämisohjelman raportin (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:2) mukaan omaishoidon hoitopalkkioiden tason nostamista pidettiin oikeudenmukaisempuna vaihtoehtona kuin mitä palkkion verottomuus olisi. Omaishoidon tuen palkkio katsotaan ansiotuloksi, ja sitä verotetaan tuloverotuksessa. Omaishoidon palkkion saajista osa maksaa vähän tai ei ollenkaan tuloveroja. Tämän vuoksi palkkion korotus hyödyttää enemmän

pienituloisia omaishoitajia, toisin kuin esimerkiksi omaishoidon palkkion verotuskäytännön muuttaminen.

Jatkossa laissa määriteltäisiin omaishoidon tuen hoitopalkkioksi vähintään 530 euroa. Esitys liittyy vuoden 2026 talousarvioesitykseen, jonka mukaan julkisen talouden suunnitelmassa 2026–2029 muutokseen on varattu rahoitusta. Muutos ei siten tuo lisäkuluja hyvinvointialueille.

Muutos ei lisänne merkittävästi hyvinvointialueilla tehtävää työtä, sillä asiakkaiden tilannetta ei tarvitsisi tämän muutoksen perusteella arvioida uudelleen.

4. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta perhehoitajan taloudellisen aseman tukemisesta?

Kyllä, osin

5. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 4:

Perhehoitajien aseman kohentaminen (yhden kuukauden ylimääräinen palkkio asiakkaan hoidon päättyessä ennalta-arvaamattomissa tilanteissa) on kannatettavaa.

Toimeksiantosuhteen luonteen mukaisesti vastuun perhehoitoon liittyvistä taloudellisista riskeistä kantaa perhehoitaja. On huomattava, että perhehoitajat eivät voi juurikaan vaikuttaa toimeksiantosopimuksen sisältöön. Nyt lausunnolla oleva ehdotus ei ole riittävä turvaamaan perhehoitajan neuvotteluasemaa.

Tällä hetkellä perhehoidossa on tilanteita, joissa perhehoitaja saattaa jäädä perhehoidon katkeamisen vuoksi taloudellisesti erittäin heikkoon tilanteeseen. Jo nykyisin perhehoitolain 12 § antaa mahdollisuuden sopia irtisanomisajaksi vähemmän kuin kaksi kuukautta. Hyvinvointialueet saattavat käyttää tätä mahdollisuutta vakiolausekkeina jatkossakin.

Vaikutustenarvioinnissa (s. 21) kuvataan, että erilaiset ennakoitavat päättymistilanteet voidaan huomioida toimeksiantosopimusta laadittaessa. Tätä on erittäin tärkeää korostaa epäselvyyksien välttämiseksi. On mahdollista, että syntyy tulkintaerimielisyyksiä siitä, onko toimeksiantosopimus irtisanottu perhehoitajasta johtuvasta syystä. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, jos perhehoitaja ei saa riittävää tukea tehtävänsä esimerkiksi lapsen hoidon vaativuuden vuoksi. *THL toteaa, että on syytä vielä täsmentää ennakoimattomien katkeamisten määritelmää.*

THL huomauttaa, että lausuttavana ollut esitys ei kuitenkaan korjaa perhehoitajien sosiaaliturvan ongelmia. Sosiaaliturvaan liittyvät ongelmat on todettu myös nyt lausunnolla olevan esitysluonnoksen kohdassa Nykytila ja sen arviointi. Kuten esityksessä on mainittu, taloudellinen tuki ei ole perhehoidon kehittämisen keskiössä. Lisäksi on tärkeä huomioida, että tärkeintä tulee edelleen olla asiakkaan etu ja tarpeet, kun valitaan lapsen sijaishuoltopaikkaa tai perhehoitajaa ikääntyneelle tai vammaiselle henkilölle.

6. Kannatatteko omaishoidon tuen palkkion korotuksen kohdistamista omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamiseen?

Kyllä

7. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 6:

THL pitää tarkoituksenmukaisena, että vähimmäispalkkiota korotetaan. Indeksitarkistusten seurauksena raskaan siirtymävaiheen tukea saavien omaishoitajien palkkio on noussut euromääräisesti enemmän kuin vähimmäispalkkiota saavien palkkio. Lakiin tehtävä muutos lisäisi omaishoidon tuen palkkiota saavien yhdenvertaisuutta vähimmäispalkkion ja raskaan siirtymävaiheen tukea saavien välillä.

Omaishoidon kehittämistä, muun muassa palkkioluokkien ja muiden omaishoidon tuen käytänteiden yhdenmukaistamista, tulee edelleen

systemaattisesti jatkaa, koska omaishoito keventää muiden palvelujen tarvetta hyvinvointialueilla. Erityisesti omaishoidon tuen osana järjestettävät palvelut ja omaishoitajan vapaat tukevat omaishoitajan jaksamista rahallisen korvauksen lisäksi. On tärkeä varmistaa, että omaishoitotilanteen kokonaisvaltainen tuki on kattavasti tarjolla hyvinvointialueilla.

8. Kannatatteko perhehoitajan korvausoikeuden kohdistamista esityksessä ehdotettuihin tilanteisiin?

Kyllä

9. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 8:

Lakimuutos voi osaltaan auttaa perhehoitajia ennakoimaan ja vakauttamaan talouttaan ja myös jatkamaan työssään sekä madaltaa kynnystä ryhtyä perhehoitajaksi. Kyselyn mukaan noin kolmella neljäsosalla iäkkäitä tai vammaisia henkilöitä hoitavista perhehoitajista hoitopalkkiot ovat pudonneet ennakoimattomasti jossakin vaiheessa.

Perhehoitajan sosiaaliturva on heikko. Puutteita on etenkin työttömyysetuusjärjestelmässä. Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassaan eikä perhehoito kerrytä työttömyysetuuksiin liittyvää työssäoloehto sopimussuhteisuutensa vuoksi. Sen vuoksi on tärkeää, että perhehoitajan toimeentulo turvataan äkillisissä ja ennakoimattomissa tilanteissa riittävän pitkään.

On kuitenkin huomattava, että vaikutukset ylimääräisten palkkioiden maksamiseen saattavat olla mittavat, ja aiheuttaa hallinnollista työtä, mikäli hyvinvointialue joutuu selvittämään kaikilta toisilta hyvinvointialueilta asiaa. Asian selvittelyyn voi kulua pitkä aika. Vaikka perhehoitaja ilmoittaa perhehoitolain 21 §:n mukaisesti myös sijaintihyvinvointialueelle uudesta sijoitetusta henkilöstä, ei tieto tosiasiallisesti vielä siirry vielä korvausvelvolliselle hyvinvointialueelle. Ennen lain säätämistä on syytä selvittää tietosuojan sekä oikeuteen luovuttaa ja saada

tietoa liittyvät kysymykset, koska perhehoitajaa koskevien tietojen vaihtaminen laajentuisi nykyisestä.

THL ehdottaakin, että lisäksi sovitaan perhehoitajan ilmoitusvelvollisuudesta myös muiden hyvinvointialueiden sijoittamien henkilöiden osalta. Lastensuojelun ja vammaispalvelulain osalta tilannetta tarkastellaan asiakassuunnitelmaneuvoittelussa. Tilannetarkastelua on siten myös asiakassuunnitelmaneuvoittelussa tehty katsaus tulevaan ja se antaa osviittaa ennakoitavista muutoksista.

10. Mitä muuta mahdollisesti haluatte lausua esityksestä:

THL pitää omaishoidon tuen vähimmäispalkkion nostoa oikean suuntaisena toimenä. Vähimmäispalkkion ja hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen palkkion välinen ero on kasvanut indeksikorotusten seurauksena 300 eurosta 472,16 euroon. Vähimmäispalkkion korotuksen myötä palkkiot ovat keskenään yhdenvertaisemmat aikaisempaan verrattuna. Jatkossakin tulee seurata näiden korvausten välisen eron muuttumista.

Korotuksen tarkoituksenmukaisen toimimisen varmistamiseksi omaishoidon tuen toteumaa tulee seurata. Seurannan kohteena tulee olla muun muassa omaishoidon tuen sopimusten määrä hyvinvointialueilla ja sopimusten ryhmittäminen palkkioluokkiin sekä omaishoitajien palkkioiden kehitys.

THL jatkaa omaishoidon kehittämistä ja julkaisee kansallisen ohjeen omaishoidosta vuonna 2026.

Hallituksen esityksessä todetaan, että perhehoito voi olla lyhytaikaista, osavuorokautista tai pitkäaikaista, ja muutosta ehdotetaan pitkäaikaiseen perhehoitoon. Perhehoitolaissa ei kuitenkaan ole termiä ”pitkäaikainen perhehoito”, joten määritelmästä voi syntyä tulkintaerimielisyyttä. Tätä kohtaa on siten tarpeen täydentää.

Perhehoitajia ja perhehoitoa on tarvetta lisätä valtakunnallisesti. Tällä hetkellä iäkkäät odottavat vapautuvia hoivapaikkoja useita kuukausia ja

vammaisilla henkilöillä asumisen palvelujen odotusajat ovat eri seuratojen perusteella pidentyneet. Perhehoidon yleistyminen vastaisi yksilöllisten asumis- ja hoivapalvelujen tarpeeseen.

Positiivista on, että perhehoitajan taloudellisen aseman tukeminen saattaa lisätä lastensuojelussa lapsen jälleenyhdistämisen mahdollisuuksia. Sen on lastensuojelulainkin mukaan oltava tavoitteena, mutta perheen jälleen yhdistämisiä ja huostassa pidon lopettamisia tehdään Suomessa edelleen varsin vähän (Lastensuojelutilasto 2024).

THL pitää kannatettavana perhehoitolain kokonaisuuden tarkastelua erityisesti perhehoitajien valmennuksen, täydennyskoulutuksen ja heille tarkoitetun tuen sisällön osalta. THL:n työpaperissa (Niemi ym. 2025) käsitellyissä kyselyvastauksissa toistuivat perhehoidon tuen sisällön ja tarjonnan erot hyvinvointialueiden välillä.

Pääjohtajan sijainen,
johtaja

Sirpa Soini

Johtaja

Piia Aarnisalo

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 6 pages before this page
Dokumentet inneholder 6 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 6 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 6 sider før denne side

Detta dokument innehåller 6 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende